

Je pravda, že dobre už bolo? Odpovedal futuroológ Ivan Klinec

Odborníci varujú, že svet už nečelí bežnej cyklickej kríze, ale vážnej kríze civilizačnej. Na to, čo nás čaká a neminie, odpovedal futuroológ Ivan Klinec v pondelok 24. októbra 2011.

(On-line odpovede pre čitateľov denníka Pravda – 24. 10. 2011 od 11.00 do 12.41)

Rozhovor bol ukončený.

Dedo - Nie je najväčší problém v kapitalistickom systéme, ktorý zisky privatizuje a straty zospoločňuje?

(24.10.2011 11:01)

Ivan Klinec: To je dosť veľký problém. Ja som na to už upozorňoval v minulosti v rozhovoroch a jeden z nich mal aj titulok Zisky súkromné a straty spoločné. Riešenie je vytvorenie spätných väzieb v systéme, ktoré by umožnili, aby bola osobná zodpovednosť za vzniknuté straty.

Eubomír Štulajter - Dobrý deň prajem, začnem hneď "zoširoka". Dá sa odhadnúť, koľko môže trvať dnešný globálny ekonomický chaos, kým sa to "utrasie" do nového fungujúceho systému? Budú to roky alebo desaťročia? A čo si myslíte o demokracii v podobe, v akej ju poznáme v "západnom svete"? Je v takejto podobe dlhodobo udržateľná, alebo ju časom musí nahradiť efektívnejšie fungujúci model?

(24.10.2011 11:06)

Ivan Klinec: Prognózy, ktoré sú k dispozícii, počítajú so stabilizáciou globálneho systému okolo roku 2030. Zdá sa to dlhé obdobie, ale pred 20 rokmi sme prešli na nový systém a ľudia to berú akoby to bolo včera. Stabilizácia súčasného ekonomického systému bude trvať dve

desaťročia a bude spojená s reštrukturalizáciou ekonomík na globálnej i lokálnej úrovni. Počíta sa so zmenou základných princípov fungovania ekonomického systému a presadzovania toho, čo sa nazýva etická trhová ekonomika, alebo etické trhy. Etika by sa mala stať do roku 2030 kľúčovým prvkom vytvárajúceho sa ekonomického systému. Demokratické systémy, ktoré dnes fungujú, fungujú na zastaralej inštitucionálnej báze, ktorá bude musieť byť inovovaná. Rozhodujúce pre lepšie fungovanie takýchto systémov bude implementácia dlhodobých časových horizontov do politického rozhodovania. Rovnako ako odborná podpora politického rozhodovania, keďže problémy, ktoré v súčasnej dobe treba riešiť, presahujú kapacitu inštitúcií, ktoré sa nimi zaoberajú.

Miro - Čo takto nájsť si normálnu robotu a prestať sa snažiť pricucnúť na eurofondy?

(24.10.2011 11:07)

Ivan Klinec: Ja v súčasnosti nečerpám eurofondy a ani sa na ich čerpaní nepodieľam.

eva - Ako to bude s otváraním nožníc a teda zväčšujúcou sa chudobou ? Stratí sa stredná trieda ?

(24.10.2011 11:15)

Ivan Klinec: Ekonomický model, ktorý je tu v súčasnosti, sa bude transformovať na etickú trhovou ekonomiku. Etická trhová ekonomika je jeden z konceptov, ktoré umožňujú zastaviť roztváranie nožníc medzi bohatými a chudobnými. V najväčšom futurologickom projekte Milénium etická trhová ekonomika predstavuje jednu z 15 globálnych výziev a implementácia etiky do politického rozhodovania a do ekonomických systémov bude umožňovať stabilnejšie fungovanie týchto systémov a väčšiu participáciu občanov na výsledkoch ekonomiky. Americká futurologička Hazel Hendersonová napísala knihu Budujeme svet, v ktorom každý vyhráva, kde uvádza, že v súčasnom globálnom svete musia mať všetci možnosť participovať na výhodách globalizácie, ak to tak nebude, tak všetci prehrávajú. Čo je teda etická trhová ekonomika? Jej základ je rešpektovanie určitých hodnôt pri ekonomických aktivitách. Investor môže mať výhodu z dlhodobej stability prostredia, v ktorom pôsobí, spojenú s tým, že investuje do miestneho rozvoja, do kultúry, vzdelávania, vedy. Ak sa snaží získať čo najväčší zisk v čo najkratšom čase a investuje niekde na druhom konci zemegule, do aktivít

napr. čiernej a šedej ekonomiky, môže sa mu stať, že domáce prostredie sa dostane do nerovnováhy a on bude mať problémy v takomto prostredí pôsobiť.

xixulaaa - Dobrý deň pán Klinec. Obdobie etiky - zaujímavý názor. Mohli by ste to trošku rozviesť?

(24.10.2011 11:22)

Ivan Klinec: Dnes je ťažko predstaviteľné, že etika by sa mala stať kľúčovým prvkom ekonomického systému, keďže vidíme, že dnešnému ekonomickému systému dominuje neetické správanie sa. Hrdinom nie je ten, čo niečo vytvára, alebo pracuje pre úžitok ostatných, ale najväčšími hrdinami sú „tí, čo vedia získať“. Dost' často nemorálnym spôsobom veľké peniaze. Etika vždy bola základom fungovania ekonomických systémov, či už to bola domácnosť, alebo ekonomika na úrovni štátu, alebo v danej lokalite. Príkladom takých predchodcov etickej trhovej ekonomiky môže byť Tomáš Baťa, ktorý mal vo svojom systéme zahrnutý ekonomický rozvoj každého svojho pracovníka a podporoval ekonomický a ďalší rozvoj týchto ľudí. Tiež Henry Ford uvádzal, že zisky sa nemajú dosahovať na úkor živého, či už je to človek alebo príroda, ale majú sa dosahovať zdokonaľovaním organizácie, technológie a produktivity.

Tono - Pán Klinec, čítam veľa katastrofických scenárov, ľudia nebudu mať za čo jazdiť, nebude na potraviny, budeme opäť pestovať... Súhlasíte s týmito prognózami?

(24.10.2011 11:27)

Ivan Klinec: Treba povedať, že prognózy v súčasnej dobe sa robia v podobe scenárov, kde sú zahrnuté scenáre pozitívne a žiadúce a takisto scenáre katastrofické. Význam katastrofických scenárov je, aby sa ľudia vyhli ich realizácii. Ak vieme, že je určitá pravdepodobnosť, že takéto scenáre sa môžu realizovať, potom je to veľká výzva pre politikov a ľudí, ktorí rozhodujú, aby realizovali politiky, ktoré by realizácii týchto scenárov predišli. Pred pár rokmi unikol katastrofický scenár z prognózy pre Pentagon, kde boli popisované negatívne dopady klimatických zmien na civilizáciu. To bol jediný zverejnený scenár, avšak existujú určite ďalšie tri scenáre, ktoré boli súčasťou tejto prognózy, keďže autori tejto prognózy sú autormi metódy tvorby scenárov, ktorá umožňuje simulovať budúci vývoj v podobe štyroch scenárov.

Miroslav - Dobrý deň p. Ivan. Aktuálna situácia je jasná rozpad ekonomík celého sveta. Ak tento kolaps nastane bude rýchly alebo bude prebiehať postupne? Predpokladám zlyhanie funkcií štátu a tým aj zásobovania potravinami. Bolo by vhodné sa zamerať vytvorenie komunít na lokálne pestovanie potravín v rámci miest a obcí? A ako sa bude podľa vás vyvíjať kriminalita ?

Ďakujem

(24.10.2011 11:36)

Ivan Klinec: Kríza, ktorej sme dnes svedkami, býva rôzne interpretovaná, rôzne označovaná a môžeme čítať, že sa už skončila a prichádza druhá. V skutočnosti sa jedná o krízu transformačnú s tým, že ekonomický systém v súčasnej podobe sa bude musieť transformovať, čo je spojené s limitami, na ktoré tento systém narazil. Keďže globálny systém narazil na limity expanzie, zdroje, ktoré má k dispozícii, budú musieť byť presmerované dovnútra a súčasťou transformácie bude relokalizácia ekonomík. Lokálne ekonomiky v súčasnej dobe sú dosť zdevastované procesmi globalizácie, čo vidieť aj na príklade Slovenska a práve súčasná kríza vytvára priestor pre obnovu lokálnych ekonomík. S obnovou lokálnych ekonomík je tiež spojené riešenie problémov nezamestnanosti, obnovy sociálneho kapitálu a miestnych komunít. Základom lokálnej ekonomiky by mali byť ekonomické aktivity, ktoré majú tradíciu v danej lokalite a ktoré sú pre túto lokalitu najvýhodnejšie. Súčasnú krízu môžeme teda chápať aj ako šancu na obnovu toho, čo je zdevastované na lokálnej úrovni. Bolo by chybou si myslieť, že protikrízové opatrenia na globálnej úrovni budú riešeniami takisto na lokálnej úrovni. Obnova ekonomiky sa musí diať zdola a takisto zdola musí byť riadená. Rast kriminality v období krízy je spojený s tým, že ľudia, ktorí sú prepúšťaní z tých štruktúr ekonomiky, ktoré sú zasiahnuté krízou, aby mohli prežiť, sa presúvajú do šedej a čiernej ekonomiky, ktorá v období krízy rastie. Relokalizácia ekonomík bude spojená s možnosťou opätovného zapojenia sa týchto ľudí do ekonomických aktivít a potom sa bude šedá a čierna ekonomika opäť znižovať.

Ondrej - Dobrý deň, myslíte, že Resource based economy môže byť odpoveďou?

(24.10.2011 11:42)

Ivan Klinec: Je veľké množstvo alternatívnych ekonomických modelov, ktoré môžu prispieť k riešeniu ekonomických problémov v čase krízy. Spomínaný model je jedným z mnohých, ja

osobne považujem za najperspektívnejší podnikateľský model Modrej ekonomiky, ktorého autorom je belgický podnikateľ Gunter Pauli, ktorý ho popisuje vo svojej knihe Modrá ekonomika s podnadpisom Desať rokov, sto inovácií, sto miliónov pracovných miest. Pauliho podnikateľský model je založený na filozofii, že v prírode neexistuje nezamestnaný, ale je tam zamestnaný každý. Je hanbou spoločnosti, ak je 30% ľudí nezamestnaných a z toho sú väčšinou mladí ľudia. Modrá ekonomika sa snaží napodobovať prírodné systémy a sto inovácií je založených na aplikovaní takýchto prírodných systémov v ekonomike. Súčasťou knihy je podrobná kalkulácia, ktorá hovorí o tom, že tieto inovácie v priebehu desať rokov môžu vytvoriť 100 miliónov pracovných miest. Modrá ekonomika sa dá realizovať v zdevastovaných lokálnych ekonomikách a môže prispieť k ich obnove. Pre Slovensko je modrá ekonomika jeden z najprístupnejších modelov a jej realizácia by umožnila vytvoriť niekoľko sto tisíc pracovných miest najmä v menej vyspelých regiónoch Slovenska.

Paľo - Dobrý deň. Keďže ropa o 60 rokov bude ťažko dostupná a zrovna na ten čas je rátaný štart prvých fuznych reaktorov / www.iter.org/, ktoré sú jedinou možnosťou aby sa ľudstvo nezredukovalo na 500 miliónov, tak odhadujem, že súčasná kríza je reštrukturalizáciou sveta na nove pomery, keďže fúzia nie je priestorovo viazaná na zdroje / voda, lithium / a nebude ďalej možné riadiť svet obsadením ropných zdrojov. Plus je v tom aj istá miera neistoty z úspešného výsledku fúzie, je predsa len neznáma...Kto ma energiu, vyrobí si čo potrebuje...Podľa môjho názoru peniaze, dlhy a podobne sú len virtuálne hlúposti, keď by klesol benzín na 1/3 ceny zajtra je po kríze...Váš názor?

(24.10.2011 11:48)

Ivan Klinec: Ropa vždy bola hlavným zdrojom a tak ako prišiel jej čas, jej čas aj odíde. Sú rôzne prognózy, kedy sa tak stane, ale rozumné krajiny si už dnes vytvárajú alternatívy pre tento prípad. Ak sa pozrieme k susedom do Rakúska, vidíme celé lesy veterných vrtúľ, ktoré v prípade väčšej krízy budú schopné čiastočne nahradiť zdroje, ktoré sa stanú menej prístupnými. Existujú rôzne projekty, ktoré počítajú s riešením novej energetickej krízy. Jedným z málo známych projektov je projekt DESERTEC, ktorý počíta s výstavbou solárnych elektrární na severe Afriky, ktoré by čiastočne umožnili pokrývať potreby krajín Európy. Jedným z iniciátorov tohto projektu je aj organizácia Rímsky klub, ktorá medzi prvými upozornila na limity zdrojov a súčasťou jej aktivít je aj hľadanie možných riešení.

S akceptovaním dlhodobých časových horizontov. Keďže kríza je transformačná, jej riešením v žiadnom prípade nie sú manipulácie s cenami alebo finančné manipulácie.

Anton - Otázka. Ak príde k vyššej inflácii čo sa stane z mojím úverom zdražie? Oplatí sa mi ho splatiť pred inflaciou? Ďakujem

(24.10.2011 11:49)

Ivan Klinec: Treba počítať s tým, že inflácia bude významným problémom a v období krízy by sa človek mal snažiť zbaviť dlhov.

majo - Čo si myslíte o možných súvislostiach medzi tým čo sa teraz deje a Mayskými informáciami o zmene poprípade o ukončení určitého spoločensko časového úseku roku 2012. Vieme, že boli skvelí matematici, je možné, že vypočítali to o čom sa vedú v týchto časoch dlhé polemiky?

(24.10.2011 11:56)

Ivan Klinec: Rok 2012 je veľmi populárna téma. Vychádza stále množstvo kníh, ktoré hovoria o konci sveta, alebo o zmenách spojených s rokom 2012. Treba brať do úvahy, že súčasný industriálny systém sa vyčerpal a nový systém, ktorý by ho mal nahradiť, sa už nejakú dobu vytvára. Počíta sa s tým, že najbližšie desaťročie bude v znamení zmeny fungovania súčasného ekonomického systému a do diskusie o roku 2012 prispeli aj viacerí futuroológovia, spomenul by som maďarského futurológa a vizionára Ervína Lászlóa, ktorý vydal viacero kníh, kde v titule je uvedený rok 2012 a kde podrobne popisuje zmenu fungovania súčasného ekonomického systému. Ervín László spolu s ďalšími autormi je autorom knihy, ktorá má názov Rok 2013 – nový začiatok. Treba povedať, že Ervín László aj osobne prispieva k hľadaniu riešení zo súčasnej krízy, keďže pred pár týždňami odštartoval projekt prvej svetovej univerzity pre globálny posun, ktorú nazval Univerzita Giordana Bruna. Filozofia tejto univerzity vychádza z toho, že v súčasnej dobe je 400 miliónov mladých ľudí, ktorí by mohli študovať, ale najmä z finančných dôvodov nemôžu a vznikajúca univerzita im to má umožniť.

Melich Jozef - dobrý deň, čo podľa Vás viac hrozí krajinám eurozóny - a/vysoká inflácia alebo b/vysoká nezamestnanosť,

(24.10.2011 11:59)

Ivan Klinec: Súčasnú problémy eurozóny sa jej lídri snažia riešiť, keďže EÚ je postavená na určitej sociálnej podobe kapitalistického systému, má problémy spojené s nezamestnanosťou ako prioritu. Súčasná kríza bude vytvárať problémy s nezamestnanosťou, ale tieto umožňujú riešiť také aktivity ako spomínaná Modrá ekonomika. Problémom eurozóny teda bude aj nezamestnanosť, aj inflácia, ale riešenia, ktoré sú k dispozícii v prípade realizácie umožnia tieto problémy zvládnuť.

Jozef Sýkora - Bude pád eura? Ak áno, kedy? Ako dopadne SR za 5 rokov.

(24.10.2011 12:10)

Ivan Klinec: Ja osobne si myslím, že euro nepadne a súčasná podoba Európskej únie sa bude musieť transformovať do podoby, v akej fungujú USA, čiže dá sa predpokladať vznik niečoho ako Spojené štáty európske, ktoré budú v prípade úspešného vytvorenia jednou zo supervelmocí. V súčasnej dobe najväčšia ekonomika sveta je ekonomika Európskej únie, až za ňou nasledujú USA a Čína. Fungovanie eura je veľmi dôležité pre každú členskú krajinu a teda aj pre Slovensko. Základný model, ktorý by bol vhodný pre Európu ako supervelmoc je model eko-sociálnej trhovej ekonomiky, kde by boli v rovnováhe ekonomika, sociálny rozvoj a ekológia. Slovensko by malo implementovať politiky vyplývajúce z dlhodobej stratégie Európa 2020 a malo by sa aktívne do realizácie tejto stratégie zapojiť. V súčasnej dobe beží niekoľko desiatok projektov, ktorých cieľom je podpora tejto stratégie a Slovensko sa na týchto projektoch nepodieľa. Preto jedným z prvých krokov novej vlády by malo byť vytvorenie inštitúcie strategického plánovania, ktorá by umožnila implementáciu základných princípov dlhodobej stratégie EÚ do politického rozhodovania na Slovensku.

Daniel - Nemyslíte si, že európski lídri len tlačia stále väčšiu guľu do stále strmšieho kopca, bez nejakých reálnych opatrení (nie kozmetických) ktoré Európe skutočne pomôžu?

(24.10.2011 12:18)

Ivan Klinec: Riešenia, ktoré sa v súčasnosti prijímajú, sú netradičné, čo je spojené s tým, že žijeme v období globálnej krízy, keď nie je možné používať učebnicové riešenia, najmä nie z tých učebníc, kde sú riešenia zastaralé. Nepochybne ide o určitú improvizáciu, ktorá je však zameraná na stabilizáciu meny a stabilná mena je výhodou pre všetky krajiny vrátane Slovenska. Dlhodobé riešenia sú spojené s určitými predstavami budúcej podoby Európy. To, čo EÚ v súčasnosti potrebuje, sú ľudia s víziou, ktorí uvažujú ďalej do budúcnosti, s perspektívou niekoľko desiatok rokov a nie je základom ich uvažovania najbližšie volebné obdobie. Keďže EÚ prechádza procesom vytvárania, jej budúca úspešná podoba bude výhodná pre každú krajinu a takisto pre každého občana a, samozrejme, krach by bol naopak katastrofou... To, čoho sme svedkami dnes, je konflikt krátkodobých politických záujmov, ktoré sú nastavené na obdobie jedného volebného obdobia a dlhodobých strategických záujmov EÚ ako celku i jej jednotlivých krajín. Významnou teda bude úspešná realizácia dlhodobej stratégie Európa 2020 plus ďalších stratégií zameraných na riešenie ekonomických, sociálnych, energetických a ďalších problémov.

Ivan Kašiak - Dobrý deň, ako z histórie vieme, každá kríza končila vojnou, a z terajšej svetovej situácie nevyplýva nič iné ako medzinárodný ozbrojený konflikt, ktorý môže prepuknúť prakticky kedykoľvek, myslíte že moje domnienky sú reálne? A dovoľm si ešte jednu otázku ohľadom EÚ.. chcel by som sa spýtať, aká pravdepodobnosť existuje, či sa EÚ a eurozóna rozpadne?

(24.10.2011 12:26)

Ivan Klinec: Čo sa týka vojenského konfliktu, je to, samozrejme, najmenej žiaduci scenár a riešenia krízy nie vždy sú spojené s vojnou. Keďže súčasná kríza je krízou transformačnou, tak jej výsledkom by mal byť ekonomický a spoločenský systém, ktorý bude viac prijateľný pre človeka a ktorý mu umožní lepšie žiť. Je to teda odlišná alternatíva od vojenského konfliktu. Americká futurologička Barbara Marx-Hubbardová vytvorila koncept vedomej evolúcie, ktorý hovorí o tom, že v minulosti bolo mnoho civilizácií, ktoré vznikli, dosiahli vrchol a zanikli a naša súčasná civilizácia je si vedomá, že môže zaniknúť, ak nezvládne súčasnú krízu. Ale má k dispozícii také poznatky, ktoré umožňujú vedomú transformáciu systému. Vedomá evolúcia je teda postavená na vedomej implementácii základných etických princípov do existujúcich ekonomických a spoločenských systémov. Katastrofický scenár rozpadu EÚ je najmenej žiaduci a preto treba urobiť všetko preto, aby k takémuto scenáru

nedošlo, keďže súčasná podoba EÚ je výsledkom úsilia trvajúceho niekoľko desiatok rokov, nedá sa predpokladať, že prepuknutie krízy by viedlo k jej zániku alebo rozpadu.

andy - Myslite si, že úloha štátu sa bude postupne v Európe zvyšovať, alebo naopak bude štát vykonávať iba minimálne množstvo služieb / úkonov, prerozdelenie cez štát bude minimálne a skôr bude odkázaný každý sám na seba?

(24.10.2011 12:33)

Ivan Klinec: Treba povedať, že štát sa v súčasnosti transformuje. Procesy globalizácie spojené s procesmi transnacionalizácie spôsobili, že vlády jednotlivých krajín stratili kontrolu nad ekonomikou, ktorú mali v minulosti. V súčasnej dobe zhruba dve tretiny ekonomiky v rámci jednotlivých krajín je ekonomika, ktorá využíva miestne zdroje a tá jedna tretina je ekonomika napojená na zdroje globálne a globálnu štruktúru. Štátu sa teda znižujú zdroje, mení sa prostredie, v ktorom štát funguje a je teda otázka, ako môže štát v takomto zmenenom prostredí zabezpečiť tie funkcie, pre ktoré bol vytvorený. Pojednáva o tom viacero teórií, zaujímavou je teória trhových štátov, ktorej autorom je americký expert Philip Bobbitt. Štát bude existovať naďalej a keďže bol vytvorený k tomu, aby zabezpečoval určité funkcie ako je obrana, bezpečnosť, bude musieť hľadať taký model fungovania, kde by dokázal tieto funkcie zabezpečiť aj v odlišnom prostredí. Globálne problémy, ktoré presahujú schopnosti riešenia na úrovni jednotlivých štátov však budú musieť byť riešené na úrovni globálnej a inštitúciami, ktoré majú globálny dosah. Ide napríklad o organizovaný zločin, ktorý má charakter globálneho sofistikovaného podniku, narušenie životného prostredia, ktoré sa nedá riešiť v rámci jednotlivých krajín, alebo problémy fungovania finančných systémov, ktoré takisto nie je možné riešiť na úrovni jednotlivých krajín.

Michal - Dobrý deň p. Klinec, Čo môže podľa Vás očakávať bežný človek /povedzme ta stredná vrstva/v najbližších rokoch, desaťročiach z hľadiska životnej úrovne, zmien, uspor. Resp. čo by mal robiť, je dôvod sa na niečo pripraviť?

(24.10.2011 12:41)

Ivan Klinec: Bežný človek by sa mal menej spoliehať na vládu, resp. na to, že jeho problémy bude vláda riešiť a viac by sa mal zamerať na výber politikov na lokálnej úrovni, mal by sa viac zaoberať konkrétnymi programami, ktoré títo politici majú, či sú ich schopní realizovať

alebo ide len o prázdne sľuby. Keďže bude rásť význam lokálnej ekonomiky, mal by sa čo najviac zapojiť do vytvárania jej štruktúr. Životná úroveň bude rásť v závislosti na realizácii konkrétnych politík a stratégií, ktoré umožnia prekonanie medzery za vyspelými krajinami. Treba vedieť, že rast životnej úrovne jednotlivých občanov a riešenie ich problémov bude spojené s prechodom na ekonomický model, ktorý bude zameraný na vytváranie pracovných miest, rast životnej úrovne, riešenie sociálnych problémov atď. a nebude spojené s vykazovaním makroekonomických výsledkov. To, že máme napríklad dobré makroekonomické výsledky nie je spojené s automatickým prospechom pre občana, aj keď je to tak väčšinou prezentované. Rozhodujúce sú teda reálne politiky a nie nerealizovateľné predvolebné sľuby a heslá.

Ďakujeme za otázky, z časových dôvodov nebolo možné zodpovedať na všetky.

<http://spravy.pravda.sk/otazky-a-odpovede/395-je-pravda-ze-dobre-uz-bolo-odpovedal-futurolog-ivan-klinec/>